

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLAŞMASI SÜRECİNDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL SEKRETER RAPORLARININ ROLÜ
THE UN SECRETARY-GENERAL'S REPORTS ON KOSOVO AND THE PROCESS OF KOSOVO'S GAINING ITS INDEPENDENCE

Muhammet Faruk ÇAKIR*
Hüseyin EMİROĞLU**

Öz

Kosova'da 1244 sayılı kararın verdiği yetkiye dayanılarak BM Geçici Yönetimi kurulmuştur. BM Genel Sekreteri, sunduğu düzenli raporlarla Kosova'da yaşanan gelişmeler hakkında Güvenlik Konseyi'ni bilgilendirmiştir. Raporlarda özellikle 1244 sayılı karara atıfla özerk Kosova hedefinin gerçekleştirilmesi için yapılanlar anlatılmaktadır. Raporlarda Kosova'nın siyasal statüsüne yönelik öneriler yer almaz. Fakat Kosova'nın bağımsızlığını kazandığı bilinerek geçmişe bakılırsa, raporlardaki özerklik vurgusu, kimi olayların raporlarda anlatım tarzı ve sorunlara çözüm önerilerinin Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilan etmesini kolaylaştırıcı bir rol oynadığı belirtilebilir. ABD ve Batı Avrupaların özerkliğe daha fazla vurgu yaptığı 2005 öncesi dönemde yazılan raporların bu rolü daha az belirgindir. Fakat 2005 ve sonrasında yazılan raporlar, özellikle ileride ilan edilecek bağımsızlığa uluslararası kamuoyunu hazırlamak bakımından daha belirgin rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: 1244 Sayılı Güvenlik Konseyi Kararı, Kosova'nın Özerkliği, Kosova'nın Bağımsızlık İlanı, Kosova Konusunda Genel Sekreter Raporları, Genel Sekreter Raporları ve Kosova'nın Bağımsızlığı.

Abstract

The United Nations established an interim administration in Kosovo as authorized by the Security Council Resolution 1244. The UN Secretary-General regularly informed the Council about Kosovo developments. The reports specifically included information about what had been done in order to create a substantially autonomous Kosovo as described by the Resolution 1244. They did not make any suggestions on the status of Kosovo. Nevertheless, knowing that Kosovo gained its independence it can be argued that the emphasis on autonomy, the way in which some events were narrated and the solutions offered to some problems in the reports facilitated the unilateral declaration of independence. This role was less visible in the reports written before 2005, when the US and Western Europeans favored autonomy more strongly. The reports written in 2005 and onwards, however, were more influential especially in terms of preparing international public opinion for the unilateral declaration of independence.

Keywords: Security Council Resolution 1244, Kosovo's Autonomy, Kosovo's Declaration of Independence, The Secretary General's Reports on Kosovo, The Secretary General's Reports and Kosovo's Independence.

GİRİŞ

Kosova'nın bağımsızlığını kazandığı süreci¹ birçok küresel ve bölgesel ve faktörün etkilediğini belirlemek mümkündür. Küresel düzeyde, Soğuk Savaşın sona ermesi, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Sovyet tipi sosyalist ideolojinin başarısızlığının yarattığı ortamda oluşan travmatik kimlik algısı, ABD'nin küresel liderliği ve Kosova sorununa yaklaşımı v.b. faktörler sayılabilir. Bölgesel düzeyde ise Federal Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetlerin bağımsızlık istekleri, Yugoslavya'nın parçalanma sürecinde Sırbistan ve Yugoslavya'nın Devlet Başkanlığını yapan Slobodan Milosevic'in tercihleri ve onun uluslararası toplumdaki negatif imajı, Yugoslavya içindeki etnik-dinsel kutuplaşma, Avrupa Birliği'nin Balkan devletlerini AB üyeliğine hazırlama politikası izlemesi v.b. başlıca faktörlerdir.

Kosova'nın bağımsızlığını kazandığı süreçte Birleşmiş Milletler (BM) de çeşitli roller üstlenmiştir. BM'nin rolünün en belirgin biçimde tezahür ettiği gelişme, 10 Haziran 1999'da kabul edilen Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararıdır. BM Güvenlik Konseyi (GnKn), daimi üyeleri arasındaki görüş ayrılıkları nedeniyle başka bir karar çıkaramamıştır. Ancak 1244 sayılı karar, aşağıda değinileceği gibi Kosova için BM'nin denetimi altında geçici yönetim kurulmasına hükmetmiştir. Kurulan geçici yönetim dolayısıyla BM, takip eden yıllarda Kosova'da bir aktör olarak yer almaya devam etmiştir. Ayrıca 2007'de Kosova'nın nihai statüsünü belirleme görüşmelerine başlanmasında ve Viyana'da yürütülen görüşmelerde BM görünür bir rol üstlenmiştir. Ancak daha az belirgin ve Kosova'nın bağımsızlığına giden süreci etkilemek bakımından önemi daha sonra takdir edilebilen diğer bir faktörün, 1244 sayılı kararın verdiği yetkiye dayanarak BM Genel Sekreterlerinin hazırladığı raporlar olduğu söylenebilir. Bu çalışmada adı geçen raporlarda yer alan kimi ifadeler, kimi sorunların ele alınış tarzı ve bu sorunların çözümü için önerilen yaklaşımlar, sürecin tek

* Yrd. Doç. Dr. Muhammet Faruk ÇAKIR, Polis Akademisi;

** Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi.

¹ 24 Mart 1999'da Sırbistan'a yönelik NATO hava bombardımanının başlamasından 17 Şubat 2008'de Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilanına kadar olan dönem.

tarafli bağımsızlık ilanı ile sonuçlandığı gerçeği dikkate alınarak değerlendirilecektir. Böylece raporların Kosova'nın bağımsızlık ilanına giden süreçte etkide bulunan faktörler arasında sayılabileceği gösterilmeye çalışılacaktır.

BM Genel Sekterlerinin hazırladığı raporların etkisini anlamak bakımından önemli bir olgu, 1244 sayılı karar ile başlayan sürecin bağımsızlık açısından değerlendirildiğinde nispeten ucu açık bir süreç olmasıdır. Süreç hukuken belirgin bir biçimde ucu açıktır. 1244 sayılı karar ile Kosova'da geçici BM yönetiminin kurulması ve özerk kurumların oluşturulması kabul edilmiştir. Böylece Kosova'nın Yugoslavya (Sırbistan) için bütünüyle bir iç sorun olduğu tezi reddedilmiş ve Yugoslavya'nın Kosova üzerindeki egemenliği zayıflatılmıştır. Bununla birlikte Kosova'nın Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetlerden Sırbistan'a bağlı, nihai statüsü daha sonra belirlenecek bir eyalet olduğu da kabul edilmiştir. Süreç, siyaseten de en azından 1244 sayılı kararın alınmasını takip eden birkaç yıl içinde belirgin bir biçimde ucu açıktır. Yugoslavya (Sırbistan) ve onu destekleyen GvKn daimi üyesi Rusya zaten açıkça bağımsızlığa karşıdır. ABD ve müttefikleri ise bağımsızlık konusunda irade oluşturabilmiş değildir. ABD bağımsızlık fikrine ilkesel olarak sıcak bakmaktadır. Ancak, özellikle Balkanları ileride Avrupa'nın batısında kurulan düzen ile birleştirmek vizyonuna sahip AB ülkelerinin sıcak bakmayışı olmak üzere çeşitli nedenlerle bağımsızlığa açıkça destek vermeyen, dengeleri gözetken bir yol izlemiştir. Bir bütün olarak Batı, derecesi konjonktürel olarak değişmekle birlikte, Viyana görüşmeleri tıkanana kadar çeşitli seçenekleri masada tutma siyasetini izlemeye devam edecektir (Çakır ve Emiroğlu, 2009: 85-106; Çakır ve Emiroğlu, 2007: 142-149).

Genel Sekreter raporları değerlendirilirken hesaba katılması gereken diğer bir olgu raporların, 1244 sayılı kararlarla uyumlu olarak, BM'nin Kosova için belirlediği sekiz standardın hangi ölçüde hayata geçirildiğini izleme amacıyla yazılmış olmalarıdır. Dolayısıyla Genel Sekreter raporları, "statü" müzakerelerine başlaması bakımından temel referanslar arasındadır. Aynı zamanda raporlar Kosova'da olup bitenleri anlattıkları için, BM üyelerinin Kosova hakkında birincil elden bilgi edindikleri bir kaynak olma niteliğini de taşımaktadır.

Hesaba katılması gereken üçüncü bir olgu ise, bu raporların BM'nin eski Yugoslavya'nın dağılma sürecinde (1991-1995) hâkim olan yaklaşımını değiştirdiği bir dönemde yazılmış olmasıdır. 1991-1995 döneminde eski Yugoslavya'da yaşananlar konusunda uluslararası toplum adına politikalar, BM ve Avrupa Birliği (AB) odaklı olarak geliştirilmiştir. Fakat BM (ve Genel Sekreter Boutros Boutros-Ghali) benimsediği pasif yaklaşım nedeniyle yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Çünkü Yugoslavya'dan ayrılarak bağımsızlıklarını ilan eden Slovenya, Hırvatistan ve Bosna-Hersek cumhuriyetleri, kısa bir süre içinde BM üyesi olmuşlardır. Buna rağmen adı geçen üyelere her birinin farklı düzeylerde uğradığı çatışma ve şiddet karşısında BM ve AB eksenli girişimler son derece yetersiz kalmıştır. Özellikle 1992-1995 yılları arasında, Bosna-Hersek Cumhuriyeti'ne yönelik Bosnalı Sırların yürüttüğü Sırbistan destekli savaşta yaşanan etnik temizlik ve sistematik tecavüz gibi uygulamalar, her iki kuruma yönelik eleştirilerin dozunun artmasında etkili olmuştur. Savaşı durdurmaya yönelik ilk etkili uluslararası girişim, Srebrenitza katliamından hemen sonra (Ağustos 1995) Bosnalı Sırlara karşı NATO tarafından düzenlenen hava operasyonudur. Operasyon, Bosna'daki savaşa son veren Dayton Anlaşması'na giden yolu açmıştır. Dayton Anlaşması, ABD ve ona destek veren AB üyesi devletlerin Yugoslavya'nın dağılma sürecine aktif olarak katılmaları anlamına gelmiştir. BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden üçünün bu şekilde Yugoslavya gelişmelerine müdahil oluşu, aynı zamanda BM'nin de Yugoslavya'daki sorunda daha aktif davranacağını işaretlemiştir. Aralık 1996'da Kofi Annan'ın Genel Sekreter seçilmesi, bu yönde atılmış diğer bir adım olarak da değerlendirilebilir. Çünkü Annan, Genel Sekreter Yardımcısı iken Bosnalı Sırlara karşı NATO hava bombardımanının düzenlenmesinde kolaylaştırıcı rol oynadığı bilinen bir kişidir. 1997 yılında Kosova sorunu ağırlaşmaya başlayınca ABD ve Batı Avrupa devletleri gelişmeleri yakından takip etmişlerdir. Bu arada BM'yi de sürece katmayı ihmal etmemişlerdir. BM'nin Kosova sorunu hakkında aldığı ilk karar, Yugoslavya (Sırbistan) ordusunun Kosova'da faaliyetlerini artırması üzerine Güvenlik Konseyi'nin 31 Mart 1998 tarih ve 1160 sayılı kararıdır. ABD liderliğindeki Batının öncülüğünde alınan bu kararla birlikte, genelde bir kurum olarak BM'nin, özelde BM Genel Sekreteri'nin Kosova'daki gelişmelere müdahil olduğu bir süreç başlamıştır. BM'nin ve Genel Sekreter'in rolü 1244 sayılı karar ile doruk noktasına ulaşmıştır. Çünkü birincisi, 1244 sayılı karar Kosova sorununda GvKn tarafından alınan en kapsamlı ve son karardır. İkincisi, 1244 sayılı karar gereği, BM Kosova Geçici Yönetim Misyonu (UNMIK) kurulmuş ve böylece BM ve Genel Sekreterler (Kofi Annan ve halefi Ban Ki-moon) kararın yürütülmesi sürecinde yer almaya devam etmiştir.

Bu makalede öncelikle Genel Sekreterlerin raporlarını hazırlamalarına yetki veren ve aynı zamanda raporların neleri kapsayacağını belirleyen 1244 sayılı karar ele alınacaktır. Daha sonra bağımsızlık ilanına kadarki dönemde Genel Sekreterler tarafından hazırlanan raporlar arasından, yazıldıkları zaman itibarıyla en fazla etkili oldukları düşünülerek seçilen raporlar sırasıyla analiz edilecek, sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılacaktır.

1. GÜVENLİK KONSEYİ'NİN 1244 SAYILI KARARI (S/RES/1244) VE GENEL SEKRETER RAPORLARININ KAPSAMI

BM GvKn, 10 Haziran 1999 tarihinde 1244 sayılı kararı kabul etmiştir. Kararda öne çıkan başlıca yaklaşımlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Birincisi, GvKn, bölgedeki durumun uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit oluşturmaya devam ettiği ve BM Antlaşması gereği bölgede barış ve güvenliği korumada birincil sorumluluğun Konsey'e ait olduğu vurgulanmaktadır. Bu çerçevede Konsey, Kosova'da yaşanan ciddi insani durumu çözmek ve yerlerinden edilen şahısların tamamının güvenli ve serbest bir şekilde evlerine dönüşlerini sağlamak konusunda kararlılığını ifade etmiştir.

İkincisi, GvKn, Kosova'da şiddetin tırmandığı Mart 1998'den Mayıs 1999'a kadar almış olduğu 1160, 1199, 1203 ve 1239 sayılı kararlarının tam uygulanmadığını hatırlatmış ve bundan sonra ilgili tarafların sorumluluklarını yerine getirmesinin sağlanması konusunda kararlılığını ifade etmiştir. Bu çerçevede Kosova krizine siyasi çözüm bulma iradesinin, 2 Haziran 1999 tarihi itibarıyla Belgrat yönetimince de kabul edilmesini memnuniyetle karşılamıştır.

Üçüncüsü, karar, Kosova sorunu için çözüm önerisini "esaslı bir özerklik ve anlamlı kendi kendini yönetim" çerçevesine oturtmuştur (S/RES/1244, 1999: 3). Kararın özerklik ötesinde bir siyasi formül içermeyişi, yukarıda değinildiği gibi, Batının bağımsızlık seçeneğini tercih etmemesi nedeniyle bir sürpriz değildir. Ayrıca dönemin şartları, Güvenlik Konseyi'nden bir karar geçirilebilmesi için özerlik seçeneğinin tercihi edilmesini gerekli kılmıştır. Nitekim Çin'in çekimser kaldığı oylamada Rusya'nın kararı kabul etmesini sağlayan, "bütün üye devletlerin, Helsinki Nihai Senedi ve Ek 2'de ortaya konduğu üzere, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin ve bölgenin diğer devletlerinin egemenlik ve toprak bütünlüklerine bağlılığı tekrar onaylanmaktadır" ifadesi olmuştur (S/RES/1244, 1999: 2).

Sonuncusu, 1244 sayılı kararın nihai statüsü belirlenene kadar Kosova'yı yönetme sorumluluğunu BM'nin bizzat üstlenmesi tercih edilmiştir. Karar, Kosova'da UNMIK tarafından sivil bir geçici yönetimin kurulmasını öngörmüştür. UNMIK'e Genel Sekreter'in özel temsilcisi başkanlık edecektir. UNMIK tarafından yerine getirilecek başlıca fonksiyonlar ise şu şekilde belirtilmiştir: "başlıca sivil idari fonksiyonları icra etmek, Kosova'da esaslı bir özerklik ve anlamlı kendi kendine yönetim kurulmasını sağlamak, Kosova'nın nihai statüsünün belirlenmesine yönelik siyasi süreci hazırlamak, uluslararası kuruluşların yardım faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlamak, fiziki altyapının yeniden inşasını desteklemek, kamu düzenini sağlamak, insan haklarının yerine getirilmesini teşvik etmek ve yerlerinden edilenlerin tamamının güvenli ve serbest bir şekilde evlerine dönmelerini güvence altına almak" (S/RES/1244, 1999: 3-4).

1244 sayılı kararın 20. paragrafı, UNMIK'in çalışmaları konusunda Güvenlik Konseyi'ni bilgilendirme görevini Genel Sekreter'e vermiştir (S/RES/1244, 1999: 5). Genel Sekreter bu görevini yazdığı raporlar vasıtasıyla yerine getirmiştir. Raporlar incelendiğinde büyük oranda aynı sistematik içerisinde yazıldıkları, raporların 1244 sayılı kararda öngörülen hususların hangi ölçüde gerçekleştirildiği, karşılaşılan güçlüklerin/sorunların neler olduğu ve gelecekte yapılması gerekenleri ifade ettikleri görülmektedir. Ele alınan başlıca konular şunlardır: 1) Siyasal Durum, 2) Güvenlik Durumu, 3) Misyon'un Statüsü, 4) UNMIK Polisi, 5) Azınlık Toplulukların ve İnsan Haklarının Korunması, 6) Yargısal Sistemin ve Hukukun Üstünlüğünün Tesisi, 7) İnsani Faaliyetler, 8) Sektörel gelişmeler, 9) Demokrasi ve Sivil Toplum. Genel Sekreter raporlarına, Genel Sekreter Özel Temsilcisi tarafından hazırlanan teknik değerlendirmeler de eklenmiştir (2003 yılında Kosova için standartlar belirlendikten sonra teknik değerlendirmelerin konusu standartların tamamlanması olmuştur). Teknik değerlendirmeler şu başlıklar altında yapılmıştır: 1) İşleyen Demokratik Kurumlar, 2) Hukukun üstünlüğü, 3) Seyahat Hürriyeti, 4) Geri Dönüşler, Toplulukların ve Üyelerinin hakları, 5) Ekonomi, 6) Mülkiyet Hakları, 7) Diyalog, 8) Kosova Koruma Birliği.

Genel Sekreter raporları, süreç içerisinde önemli görülen bazı zaman eşikleri dikkate alınarak şöyle sınıflandırılabilir: Birincisi, 10 Haziran 1999 tarihinden hemen sonra (1999 ve 2000 yıllarında) hazırlanan ve genel strateji içeren raporlar. İkincisi, Mart 2004'te yaşanan toplumlar arası çatışmalardan sonra hazırlanan raporlar. Üçüncüsü, Şubat 2006 tarihinde başlayan Viyana müzakerelerinin tıkandığı, karşılıklı siyasi müzakereler yoluyla her hangi bir çözümün üretilmediği ve tek taraflı siyasi bağımsızlık ilanı seçeneğinin kuvvetlendiği 2007 yılında hazırlanan raporlar. Bu makalede her bir grupta yer alan raporların en önemli oldukları düşünülenlere atıfta bulunulacaktır. Belirlenen raporlar hakkında değerlendirmeler ve tespitler yapılırken sunulan bilgilerin ayrıntısına girilmeden, genelleme yapılarak ifade edilmeye çalışılacaktır. Raporu hazırlayan Genel Sekreter'in sonuç bölümüne eklediği gözlemleri, söz konusu genellemelerin yapılmasına kaynaklık teşkil edecektir. Ancak gerektiği yerlerde bazı detay bilgiler de aktarılacaktır.

2. 12 TEMMUZ 1999 TARİHLİ RAPOR (S/1999/779)

BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın 12 Temmuz 1999 tarihli raporu, UNMIK'in idari yapısını ve görevlerini düzenlemektedir. UNMIK başlıca dört alanda faaliyet gösterecektir: İdari, kolluk ve adli hizmetlerin sağlanması; kurumların inşası (idari yapı, seçimlerin organizasyonu ve insan haklarının

koruyacak mekanizma); insani yardım; fiziki yapının, ekonomik ve sosyal yapıların yeniden inşası. İlaveten rapor UNMIK faaliyetinin beş bütünleşmiş safhada yürütüleceğini ortaya koyan bir "genel strateji" benimsemiştir. Önerilen genel strateji, aynı zamanda Kosova sorununda çözüm sürecinin bir parçasıdır. Beş aşamalı genel strateji aşağıdaki hususları içermektedir (S/1999/779: 21-23).

Birinci aşamada UNMIK'e bağlı geçici idari birimlerin kurulması, siyasal katılımı güvence altına almak için siyasal ve işlevsel düzeylerde yerel danışma organlarının oluşturulması, KFOR'un kamu güvenlik birimleri ile uluslararası sivil polis irtibat subaylarının konuşlandırılması ve geri dönenlere yardım edilmesi başlıca önceliklerdir. Bu aşamada iç güvenlik, yargı, eğitim v.b. gibi alanlarda kapasite geliştirme faaliyetleri yapılması ve ekonomik durumu iyileştirmeye yönelik aşamalı bir plan geliştirilmesi gibi pratik hedefler de belirlenmiştir. Ekonomik alanda yapılması düşünülenler özellikle dikkat çekicidir. Kamu maliyesi, ticaret, döviz ve para politikaları, gümrük, bankacılık v.b. alanlarda alt yapının sağlanması için çaba gösterilmesi öngörüldüğü için, ekonomik bakımdan kendi kendine yeterli bir Kosova oluşturulması arzusunun bahsedilebilir. Bu kapsamda kısa dönemde, *gümrük gelirlerinin* kamu harcamalarını karşılamada en önemli finansman kaynaklarından birini oluşturması hedeflenmiştir. Ayrıca, gümrük vergilerinin toplanması bağlamında Genel Sekreter "*Kosova'nın uluslararası sınırları*" ifadesini de kullanmıştır. Bu ifadenin 1244 sayılı kararda sıklıkla atıf yapılan "*Yugoslavya'nın toprak bütünlüğü*" ifadesi ile çelişip çelişmediği belirgin değildir.

İkinci aşamada UNMIK'in çabaları sosyal hizmetler, kamu kuruluşlarının idaresi ve hukuk üstünlüğünü güçlendirme konularına yöneltilmektedir. UNMIK, siyasal hayatın demokratik temelde yeniden yapılanması, siyasal özgürlüklerin güçlendirilmesi ve genişletilmesi için çaba gösterecektir. UNMIK, Kosova'da basın-yayın yoluyla ve diğer araçlarla sivil toplumun güçlenmesini ve derinlik kazanmasını teşvik edilecektir. Amaç, Kosova'daki bütün etnik gruplar arasında uyumlu ilişkilerin geliştirilmesine katkı yapacak bir zemin oluşturmaktır. Bu safhada, ekonomi, eğitim, sağlık, mali v.b. alanlarda idari yapının kurulması ve güçlendirilmesi yoluyla geçici yürütme yetkilerinin yerel ve bölgesel düzeylerde Kosova halkına devredilmesinin alt yapısı oluşturulacaktır. Bu hedefe yönelik ilk adım olarak seçimlerin düzenlenmesi için hazırlıklar başlatılacaktır.

Üçüncü aşamada, UNMIK tarafından Kosova'da serbest ve adil seçimlerin yapılabilmesi için hazırlıklar tamamlanacak ve seçimlerin tüm aşamaları UNMIK'in gözetiminde yapılacaktır. Serbest ve adil seçimler sonucunda oluşturulacak Kosova Geçici Yönetimi (*Kosovo Transitional Authority*) ekonomik ve idari yenilenmeyi başlatacak ve derinleştirecektir. Bu süreç geliştikçe Kosova'nın ekonomik ve idari yapılanması için ihtiyaç duyduğu kaynak, uluslararası bağışlar yerine yerel düzeyde üretilen gelirlerle sağlanacaktır. Bu safhada elde edilecek başarıların, eyaletin statü belirleme aşamasına hazırlanması bakımından büyük öneme sahip olacağı öngörülmüştür.

Dördüncü aşamada seçilmiş Kosovalı temsilciler, demokratik ve özerk kendi kendine yönetimin geçici kurumları oluşturacaklardır. UNMIK, onların çabalarını denetleyecek ve gerektiği takdirde yardım edecektir. Söz konusu kurumların tesisinden sonra UNMIK, yerel geçici kurumlarının güçlendirilmesini denetleme ve desteklemeyi sürdürecektir fakat idari sorumluluklarını da kademeli olarak devredecektir.

Beşinci aşamada, Kosova'nın nihai statüsünün belirlenmesi (*final settlement*) safhasıdır. 1244 sayılı kararın 11. paragrafında belirtildiği üzere bu aşama başarıya ulaşırsa UNMIK, otoriteyi Kosova geçici kurumlarından siyasi çözüm ile oluşturulmuş kurumlara transfer edebilecektir.

Annan, raporun "Gözlemler" bölümünde ise Kosova sorununda en iyi çözümün 1244 sayılı karar çerçevesinde bulunabileceğini belirtmekte ve sorunun taraflarına da kararın belirlediği çerçeve içinde kalarak çözüm arama tavsiyesinde bulunmaktadır. Çünkü Kosova için gelecekte herhangi bir siyasi çözümün tek meşru yolu, 1244 sayılı kararda tasarlanan mekanizmalar olacaktır. Fakat kullanılan dil, "esaslı bir özerklik ve anlamlı kendi kendine yönetim" ifadesinin Genel Sekreter tarafından oldukça geniş yorumlandığını da göstermektedir. Nitekim Kosova'da güvenliğin uluslararası güç tarafından sağlanması ve UNMIK'in kurulmasının önemini anlatmak için "Kosova halkının tarihinde trajik bir sayfanın sonlandırılması" ifadesi seçilmiştir. Bu çok güçlü bir ifadedir. Ayrıca Genel Sekreter, raporda belirtilen "geçici yönetim kurma, insani yardım sağlama, demokratik kurumları inşa etme ve ekonomiyi sil baştan yapılandırma" hedeflerinin, bir uluslararası örgütün tek başına üstesinden gelemeyeceği işler olduğunu, hedeflerin gerçekleşmesi için BM, AB, NATO ve AGİT'in birlikte çalışması gerektiğini ifade etmektedir. Annan'a göre dört örgütün birlikte iş yapması yeni bir yaklaşımdır ve gelecek için "emsal" teşkil edecektir (S/1999/779: 23-25).

Raporda konumuz bakımından dikkat çeken diğer bir nokta, Annan'ın "meydan okuyucu" sıfatı ile nitelendirdiği hedeflerin gerçekleştirilmesinde uluslararası örgütlerden işbirliği ve BM üyelerinden destek talep edilmesi, fakat hedeflerin gerçekleşmesi bakımından Kosova'nın hukuken parçası olduğu Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'nin (Sırbistan'ın) rolüne hiç değinilmemesidir. Raporun, adeta Kosova ile Federal Yugoslavya'nın birbiri ile bağları bulunmayan siyasi varlıklar olduğu izlenimini veren bir tarzda yazıldığı

söylenbilir. Raporunda Yugoslavya'ya sadece üç paragrafta atıf yapılmıştır. Metnin ilk paragrafındaki atıfta Kosova'nın Federal Yugoslavya içinde bir yer olduğu yazılmıştır. İkinci atıfta (paragraf 36), UNMIK'in faaliyetlerini yerine getirirken, Federal Yugoslavya Cumhuriyeti ve Sırbistan Cumhuriyeti'nin kanunlarına, uluslararası insan hakları hukukuna ve GvKn kararı ile UNMIK'e verilen yetkiye aykırı olmamaları şartıyla, uyulacağı belirtilmektedir. 119. paragrafta yapılan üçüncü atıfta ise Genel Sekreter, Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'ne, Kosova sorunun çözümünde 1244 sayılı kararda belirtilen yolu takip etmesi tavsiyesinde bulunmaktadır.

Bu raporda dikkat çeken diğer bir husus, Federal Yugoslavya'nın (Sırbistan'ın) Kosova'da ikamet eden Sırp azınlığın hamisi olarak görüldüğü şeklindeki bir yorumu haklı çıkaracak hiçbir anlatımın veya açık bir ifadenin bulunmamasıdır. Raporunda Sırp lar dahil azınlık etnik grupların durumu, geri dönüş, insan hakları, siyasal katılım v.b. çeşitli düzeylerde ele alınmıştır. Fakat bu konular Federal Yugoslavya ile herhangi bir bağ kurulmadan değerlendirilmiştir. Örneğin raporun 119. ve 120. paragraflarında belirtildiğine göre UNMIK, göç edenlerin tamamının etnik ayrımına tabi tutulmaksızın, güvenli ve emniyetli bir şekilde evlerine geri dönmelerinin sağlanmasını teşvik edecektir. Tüm geri dönenlerin insan hakları ve temel özgürlüklerine en üst düzeyde saygı duyulan şartlarda yaşamaları hedeflenecektir. Bu noktada sağlanacak başarılar, Kosova'daki bütün halkların demokrasi ve kendi kendini yönetimin getirdiği haklardan faydalanabilecekleri normal siyasal şartların inşasına imkan verecektir. UNMIK, ilk aşamada Kosova Geçici Konseyi ve bölgesel birleşik danışma komiteleri aracılığıyla yerel liderlerin geçici yönetime katılmalarını güvence altına alacaktır. Bu süreçten hiçbir etnik grup dışlanmayacaktır. Bu aşamada Genel Sekreter, 1244 sayılı kararında tanımlanan görevlerin yerine getirilmesine yönelik olarak Kosova'daki tüm etnik gruplardan uluslararası toplumla işbirliği yapmalarını, diğer etnik gruplara karşı olumsuz eylemlerde bulunmalarını ve hoşgörü göstermelerini istemiştir.

3. 16 EYLÜL 1999 (S/1999/987) ve 23 ARALIK 1999 (S/1999/1250) TARİHLİ RAPORLAR

Bu raporlarda Genel Sekreter Kofi Annan 1244 sayılı kararın alındığı 10 Haziran 1999'dan 23 Aralık 1999 tarihine kadar meydana gelen gelişmeleri değerlendirmiştir. Rapordaki değerlendirmeler son altı ayda BM liderliğinde sağlanan kimi başarılar ve yapılması gerekenler üzerinde odaklanmıştır.

Annan'a göre bu dönemde en önemli başarı, Kosova Kurtuluş Ordusu'nun (UÇK) silahsızlandırılması ve dönüştürülmesinde kimi ilerlemelerin sağlanmasıdır. Yine de silahsızlandırma faaliyetlerinin sürdürülmesi ve eski UÇK mensuplarının istihdamı konuları Kosova'nın istikrarı bakımından önem taşımaya devam etmektedir. Yine bu raporda Genel Sekreter, Arnavut ve Sırp siyasal aktörlerin bir araya getirilmesi çabasını, uzun dönemde daha istikrarlı ve demokratik bir Kosova için iyi bir işaret olarak nitelendirmiştir (S/1999/987: 12).

Fakat raporlar Kosova'daki önemli sorunların varlığını da belirtmekten kaçınmaz. Örneğin Genel Sekreter Ekim ayında Kosova'ya yaptığı ziyarete atıfla, siyasal konularda önemli sorunların çözümsüz kaldığını tespit etmektedir. Annan'a göre en önemli sorun, çoğunluk Arnavutlar ile Kosova'da yaşayan Sırp lar ve diğer azınlıklar arasındaki anlaşmazlıktır. Bu anlaşmazlık ortamında özellikle kendini koruma kabiliyeti zayıf azınlık gruplara yönelik şiddet, hak ihlalleri ve tacizlerin sürmesi kabul edilemez. Bu nedenle Annan, bölgede temasta bulunduğu tüm Kosovalı Arnavut liderlere ve azınlık grup temsilcilerine, "hoşgörülü bir toplum" yaratmanın ve bunu desteklemenin önemini ısrarla bildirmiştir. Annan'a göre topluluklar arası ilişkilerin geliştirilmesinde en büyük sorumluluk Arnavut toplumuna düşmektedir. Eş değerde önemli diğer bir sorun, kolluk yetkilerinin bazı eski UÇK'lılar, yeni kurulan Kosova Koruma Birliği ve Kosova Polisi mensupları tarafından kendilerine göre kullanılması girişimleridir. Annan'a göre sorunların çözümü bakımından yapılması gereken, UNMIK çatısı altında kurulan kurumların güçlendirilmesidir (S/1999/1250: 23-24).

23 Aralık 1999 tarihli raporda dikkat çeken bir vurgu da uluslararası topluma birçok alanda (özellikle UNMIK'in yetkisi sağlamaştırılması, yargılama ve ceza sistemi güçlendirilmesi ve Kosova ekonomisinin düzeltilmesi alanlarında) büyük görev düştüğünün ve yapılması gereken çok şey olduğunun belirtilmesidir (S/1999/1250: 23-24). Uluslararası topluma ve üye devletlere daha çok şey yapma çağrısı, 1244 sayılı kararın lafzına ve ruhuna aykırı görünmemektedir. Ancak uluslararası toplumun görevlerine yapılan vurgu, Kosova'da kurumların inşası sürecinde Yugoslavya'nın kenarda bırakıldığının bir göstergesi olarak da algılanabilir.

4. 15 ARALIK 2000 TARİHLİ RAPOR (S/2000/1196)

Bu raporda ağırlıklı olarak UNMIK eliyle Kosova'da gerçek anlamda "kendi kendini yönetim" inşasına yönelik olarak geçici yönetim kurumlarının kurulması çabaları değerlendirilmektedir. Raporun hazırlandığı dönemde en önemli gelişme 28 Ekim 2000 tarihinde Kosova çapında yerel seçimlerin (belediye meclisi üyelerinin seçilmesi için) yapılmasıdır. Açıkça belirtilmese de rapordan Genel Sekreter'in Kosovalı Arnavut toplum tarafından seçilmeye duyulan ilgiden memnuniyet duyduğu anlaşılmaktadır. Rapora göre 30 belediye meclisindeki 920 sandalye için 5500 adayın yarıştığı yerel seçimlerde toplam 913179 Kosovalı

seçmeden 721260'ı (%79'u) oy kullanmıştır. Yerel seçimlerin küçük bazı aksaklıklar dışında sorunsuz ve sakin bir şekilde tamamlanmış olması da raporda öne çıkarılmaktadır. Raporda Kosovalı Arnavutların yüksek katılımına karşın, Sırp'ların yerel seçimlere katılmadığı da belirtilmiştir. Kuzeyde Sırp'ların çoğunlukta bulunduğu Leposavic, Zubin Potok ve Zvecan belediyelerinde sonuç alınamamıştır. 11 Kasım 2000 tarihinde 800'den fazla belediye meclisi üyesi yemin ederek görevlerine başlamışlardır. Sonuç alınamayan belediyelerde ise Genel Sekreterin Özel Temsilcisi, yerel nüfus yapısını dikkate alarak temsilcileri kendisi belirlemiştir. Ayrıca Özel Temsilci Kosova'da yaşayan çeşitli azınlık grupların daha iyi temsilini sağlamak üzere onlardan üye atamaları yapmıştır. Rapora göre atanmaların üçte ikisi meclislere katılmış ve 26 belediye meclisi Kasım ayında başkanlarını seçmiş ve çalışmalarına başlamıştır. Ancak Sırp'lar seçilmiş meclislere katılmayı reddetmişler ve kendi paralel kurumlarını oluşturma çabası içinde olmuşlardır. UNMIK'in bu dönemde karşılaştığı en önemli sorunlardan bir tanesi, Kosovalı Sırp'ların yerel yönetimlere katılımının sağlanamamasıdır (S/2000/1196: 1-3). Raporun değerlendirme kısmında ise (bkz. S/2000/1196: 17, özellikle 106. paragraf) herhangi bir etnik gruba doğrudan atıf yapılmaksızın, 1244 sayılı kararda belirtilen kurumsal yapıların tesisi bakımından yerel seçim sonuçlarının herkes tarafından kabul edilmesi ve belediye meclislerine tam katılımın sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Raporda dikkat çekici diğer bir değerlendirme 2000 yılı Ekim ayının ilk günlerinde Yugoslavya'da (Sırbistan ve Karadağ) yapılan devlet başkanlığı seçiminde Slobodan Milosević'in yenilgisi ve Vojislav Kostunica'nın devlet başkanlığına seçilmesinin ele alındığı 111. paragrafta yer almaktadır. Bu paragrafta göre seçim ve seçim sonrasında "Yugoslav yönetimde gerçekleşen değişim, [Yugoslav] yetkililer ile ilişkileri geliştirmek ve ortak sorunlarda yapıcı bir diyalog başlatmak" fırsatını vermiştir. Ancak ortak sorunlara örnek olarak Sırbistan'da tutuklu bulunan Kosovalı Arnavutların durumu verilmektedir. Genel Sekreter, Yugoslavya hükümetinden Kosova halkına bir iyi niyet gösterisi olarak söz konusu tutukluların serbest bırakılmasını istemektedir (S/2000/1196: 18). Bu değerlendirmede, uluslararası toplum tarafından olumlu bulunan Yugoslavya'daki siyasal gelişmelerin, aynı zamanda örneğin Yugoslavya'nın Kosova'daki kurumların inşası sürecine katkıda bulunmasının yolunu da açabileceği ihtimalinden hiç bahsedilmemektedir.

5. 17 KASIM 2004 (S/2004/1907) ve 23 MAYIS 2005 (S/2005/335) TARİHLİ RAPORLAR

Mart 2004'de Kosovalı Arnavut ve Sırp toplulukları arasında çok şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. 17 Kasım tarihli raporda olaylar sonrası dönemin gelişmeleri, son üç ayın gelişmelerine ağırlık verilerek ele alınmaktadır. Bu raporun konumuz bakımından önemi, gelişmelerin dengeli bir üslupla değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Rapora göre şiddet olayları kontrol altına alındıktan sonra, geçen zaman içinde bazı alanlarda "somut ve cesaret verici gelişmeler" yaşanmıştır. Bununla birlikte, nihai statü görüşmelerini başlatmak için yerine getirilmesi gereken standartların karşılanması bakımından birçok eksik de mevcuttur. Ayrıca iki nedenle bu raporun, Kosova'nın bağımsızlığına giden süreçte kritik eşiklerden birini teşkil ettiği düşünülebilir. Birincisi, olaylara rağmen raporun ikinci paragrafında "daha önce planlandığı gibi [Kosova'da] standartların uygulanması için yapılanların 2005 yılı ortasında detaylı olarak değerlendirilmesi" ihtimalinden söz edilmesidir. Diğer neden ise, 19. paragrafta Genel Sekreter'in talimatı doğrultusunda Norveçli Büyükelçi Kai Eide tarafından, Kosovalı siyasi aktörlerin politikaları incelendikten sonra hazırlanan raporda "nihai statü görüşmeleri için ortamın hazırlanmasına yönelik kapsamlı ve bütünlük bir eylem planı" önerdiğinin ve bu plan için kuvvetli bir uluslararası desteğin mevcut bulunduğu duyurulmasıdır (S/2004/1907: 1, 3-4).

Raporda "somut ve cesaret verici" diye nitelendirilen gelişmelere ilk örnek olarak olaylar sonrasında normale dönüş amacıyla alınan önlemler belirtilmektedir. Bu çerçevede dördüncü paragrafta şiddet olayları esnasında zarar gören evlerin ve okulların yeniden inşa edilmesi çabaları, şiddetten sorumlu olanların tespiti ve yargılanması sürecinin devam etmesi, azınlık topluluklarına karşı suçların yeniden azalışa geçmesi sayılmaktadır. Üçüncü paragrafta göre, Geçici Yönetim'in standartları yerine getirme görevi üzerinde yeniden odaklanması diğer bir önemli gelişmedir. Altıncı paragrafta ise 23 Ekim'de Kosova Meclisi üyelerinin belirlenmesi için seçimlerin yapılmış olması, siyasal kurumların inşası bakımından en önemli gelişme diye nitelendirilmiş, Meclis seçimlerinin barışçıl bir ortamda serbest ve adil bir şekilde gerçekleştirilmesi ise "ileriye dönük büyük bir adım" olarak adlandırılmıştır (S/2004/1907: 1-2).

Diğer taraftan rapora göre standartları gerçekleştirmek için yapılanlar "sınırlı ve herkesi kapsayıcı olmaktan uzaktır". Aksine Kosova'da yaşayan halkların tamamını kapsayan ve kalıcı iyileşmeler yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede ilk olarak normalleşmeyi orta ve uzun dönemde daha da kuvvetlendirecek adımlar atılmalıdır. Özellikle Kosova'nın geleceğinin, standartlar konusunda gelişme sağlanmasına bağlı olduğu gerçeği Kosova Geçici Kurumları'nın yetkilileri ve Kosovalı siyasi liderler tarafından kavramalı, somut ve sürdürülebilir ilerleme sağlamak için daha fazla çaba göstermelidir. Bu yönde sağlanacak kazanımların Kosova'da yaşayan herkesin faydasına olacağı konusunda Kosova halkının ikna edilmesi gerekmektedir (S/2004/1907: 4). Rapora göre bu konudaki kimi eksiklikler dikkat çekicidir. Örneğin, Geçici

Kurumlar Mart ayında yaşanan toplumlar arası şiddet olaylarında resmi görevlilerin rolüne dair bir soruşturma yapmamıştır. Yine Geçici Kurumların yetkilileri ve parti liderleri basında yer alan kışkırtıcı ifadelerini geri almamışlardır (S/2004/1907: 2).

Siyasal alanda ise Kosovalı Sırların Meclis seçimlerine katılmamış olması önemli bir eksiklik. Çünkü bu durum kurulan yeni hükümetin temsil kabiliyetini azaltmaktadır. Sırların yeni inşa edilen kurumlara katılımını sağlamak için, çoğunluğu oluşturan Arnavut toplumu ve onun seçilmiş yetkilileri, Sırların özel önem verdiği geri dönüş, güvenlik ve ademi merkezîyet konularında daha fazlasını yapmalıdır. Bununla birlikte Genel Sekreter, Sırp toplumun yeni inşa edilen kurumlar ile işbirliği yapması durumunda söz konusu alanlarda ilerleme sağlanacağını da öngörmektedir ve Sırp toplumuna ve liderlerine işbirliği çağrısında bulunmaktadır (S/2004/1907: 2, 4-5, özellikle bkz. paragraf 5, 6, 17, 18). Raporda Yugoslavya (Sırbistan) liderlerinden Kosovalı Sırları işbirliğine teşvik etmeleri beklendiği de belirtilmektedir. Bu konuda Devlet Başkanı Boris Tadić'in Kosova Sırlara yaptığı seçimlere katılma tavsiyesi olumlu bir gelişmedir. Bununla birlikte, Sırbistan Başbakanı Vojislav Kostunica ve Sırp Patriği Kyr Pavle'nin Sırların oy vermesi için şartlarının uygun olmadığını belirttiği ve bu nedenle Kosovalı Sırların seçimlere katılımının %1 gibi çok düşük bir düzeyde kaldığı da not edilmektedir (S/2004/1907: 6-7).

Ele aldığımız konular bakımından 17 Kasım 2004 tarihli rapora büyük ölçüde benzeyen 23 Mayıs 2005 tarihli raporda da standartların yerine getirilmesinde ilerleme kaydedilmesine rağmen (özellikle de Kosova halkının ve siyasi liderlerinin standartların önemini kavradığına dair işaretlerin varlığına rağmen) daha yapılacak çok şeyin olduğu belirtilmektedir (S/2005/335: 1, 4, özellikle bkz. paragraf 2, 13, 15). Ancak önceki rapora göre önemli bir farklılık, nihai statü görüşmelerine başlanması için yapılacak hazırlığın, diğer bir deyişle standartların ne derece yerine getirildiğini belirlemeye yönelik "*kapsamlı gözden geçirme*" sürecinin, 2005 yılında başlaması gerektiğine dikkat çekilmesidir (S/2005/335: 5-6). Raporda, nihai statünün ne olacağını belirsiz olduğu belirtilmekte, fakat Kosova Temas Grubu'nun son bildirisine atıfla "*Kosova'nın parçalanması, başka bir ülke...ile birleşmesi, Mart 1999 öncesi statüye geri dönülmesi*" seçeneklerinin masada olmayacağı vurgulanmaktadır (S/2005/335: 6, özellikle bkz. paragraf 25). Kısacası, Genel Sekreter nihai statü görüşmelerine bir an önce başlanmasını açıkça arzu etmektedir; o statü olarak bağımsızlığı dile getirmekten sakınmıştır fakat böyle bir seçeneği açıkça dışlamamıştır.

6. 3 OCAK 2008 TARİHLİ RAPOR (S/2007/768)

Bu rapor, BM Genel Sekreterliği görevini 1 Ocak 2007 tarihinde Kofi Annan'dan devir alan Ban Ki-moon tarafından hazırlanmıştır. Raporun hazırlandığı dönemde, 1244 sayılı kararda öngörülen ve "*Kosova için standartlar*" adı verilen iyileştirmelerin önemli ölçüde yerine getirildiği yargısından hareketle Şubat 2006'da Viyana'da başlatılmış bulunan Kosova'nın Nihai Statüsü görüşmeleri sürmektedir. Böylesine kritik bir ortamda hazırlanan rapor, Kosova'nın bağımsızlığını tavsiye veya ima eden ifadeler içermez. Fakat önceki raporlarla kıyaslandığında 1244 sayılı karardan bu yana elde edilen kazanımlara daha kuvvetli vurgu yapmaktadır ve aynı zamanda Kosovalı Arnavut toplum hakkında dünya kamuoyunda olumlu bir imaj oluşturabilecek türden ifadeleri de içermektedir.

Genel Sekreter'in bu raporuna biraz önce çizilen perspektiften bakıldığında dikkat çeken ilk değerlendirme, 17 Kasım 2007 tarihinde gerçekleşen Kosova Meclisi ve 30 yerleşim biriminde yerel yöneticileri seçmek için yapılan seçimler (UNMIK yönetimi altında yapılan beşinci seçim) hakkındaki değerlendirmedir. Rapora göre seçimler "*serbest, adil ve uluslararası standartlara uygun*" olarak yapılmıştır. Seçim kampanyası boyunca adaylar "*saygılı ve ölçülü*" bir şekilde davranmışlardır. Bu seçimler sonrasında çok etnikli yeni bir koalisyon hükümetinin kurulmasının önemine vurgu yapılması, işleyen bir demokratik sistem açısından *kritik bir eşiğin aşılması* olarak kabul edilebilir. Raporda seçimler değerlendirilirken kullanılan en çarpıcı ifade ise, seçimleri "*Kosova Geçici Kurumlarının yeterince olgunlaştığının bir işareti*" olarak nitelendiren ifadedir. Bu ifade hukuki bir yargı değildir. Fakat BM Genel Sekreter'i'nin Kosova'da UNMIK eliyle inşa edilen kurumların yeterince geliştiği görüşünü taşıdığını açıkça göstermektedir. Diğer bir deyişle Genel Sekreter, Kosova'nın bu kurumlar vasıtasıyla *kendi kendini yönetebileceğini* ima etmektedir (S/2007/768: 1, 7-8, özellikle bkz. paragraf 2, 3, 29). Kurumların olgunlaştığı değerlendirilmesi, sadece siyasi kurumlarla da sınırlı değildir. Örneğin, raporun hazırlandığı dönemde hukukun üstünlüğünün tesisi yolunda önemli adımlar atıldığı da belirtilmektedir (S/2007/768: 4).

Raporda Kosovalı Sırların seçimlere kısmi katılımını anlatan paragraflar ise, istenilen düzeyde katılımın sağlanamayışında Belgrat yönetiminin payı olduğunu ima etmekte ve adeta bu durum BM üyelerine duyurmaktadır. Belgrat'ın Sırları UNMIK eliyle inşa edilen kurumlara katılmaya teşvik etmesi tavsiye edilmektedir (S/2007/768: 1, 7-8).

Genel Sekreter'in raporunda, devam eden nihai statü görüşmeleri ile ilgili değerlendirmeler de yer almaktadır. Rapor, Kosova için belli bir statü önerisinde bulunmaz. Neyin tercih edilmesi gerektiği konusunda nötrdür. Ancak rapor *nihai statünün kısa sürede belirlenmesi gerektiği* fikrini destekleyen kuvvetli argümanlar içerir. Rapora göre *mevcut durum sürdürülemez*, çünkü Arnavut toplumunda bağımsızlık beklentisi

yüksektir. Mevcut durum bir belirsizlik halindedir. Belirsizlik halinin devam etmesi Arnavut halk arasında sertlik yanlılarını kuvvetlendirebilir. Şiddete başvurma eğilimi artarsa kazanımlar boşa gidebilir ve Kosova'daki istikrarsızlık bölgeye yayılabilir. Bu durumda, raporun ifadesi ile "Kosova'nın statüsünü belirlemede ilerleme sağlamak, Güvenlik Konseyi ve uluslararası toplumun baş önceliklerinden biri olmalıdır" (S/2007/768: 1, 7-8).

Son olarak raporda Kosova'nın Avrupa Birliği ile entegrasyon sürecine katılması açık ifadelerle desteklenmektedir. Böyle bir sürecin yürütülmesinde Kosova'nın Sırbistan ile birlikte hareket etmesi gerektiğine ise hiç değinilmemektedir. "Avrupa Birliği'nin Kosova için yükümlülüklerini artırması ve Kosova'ya Avrupa Birliği perspektifi sağlamaya devam etmesi önemlidir" denilmektedir (S/2007/768: 1, 7-8, özellikle bkz. paragraf 35). Kısacası *Kosova'nın geleceği Sırbistan ile birliktelikle değil, Avrupa ile bütünleşmekte görülmüştür.*

SONUÇ

BM, 1244 sayılı kararın verdiği yetkiye dayanarak UNMIK eliyle Kosova'yı yönetmeye başlamış ve Kosova'da kurumların ("geçici kurumlar" diye adlandırılan kurumların) inşası için yoğun bir çaba göstermiştir. Genel Sekreterler, bu görev yerine getirilirken kaydedilen ilerlemeleri ve karşılaşılan zorlukları, kendi görev tanımlarının bir gereği olarak, BM Güvenlik Konseyi'ne düzenli aralıklarla rapor etmişlerdir. Bu makalede geçici kurumların inşası ile Şubat 2008'de Kosova'nın (Arnavut çoğunluğunun) tek taraflı bağımsızlık ilanı arasındaki ilişki incelenmemiştir. Onun yerine, bizatihi raporların kendilerinin gelecekte bağımsızlık ilanı ile sonuçlanacak süreci ne bakımdan etkilediği üzerinde durulmuştur.

23 Mayıs 2005 tarihli rapor öncesinde yazılan raporlarda Kosova'nın ayrı bir siyasi birim olması gerektiğine işaret eden açık ifadeler rastlanmamaktadır. Yine de geçmişe dönük bir değerlendirme yapıldığında, raporların Kosovalı Arnavut toplumunun tezleri lehine olacak bir tarzda kaleme alındığı belirtilebilir. Raporların bu niteliği, dönemin siyasi havası ile de uyum içindedir. ABD ve Batı Avrupa devletleri 1244 sayılı kararın alınmasına öncülük etmişlerdir. Fakat onlar 1999'da ve takip eden birkaç yıl içinde Kosova için bağımsızlığı öngören, açıkça belirlenmiş bir stratejiye sahip olmamışlardır. Diğer bir deyişle 1244 sayılı kararın alınmasına öncülük edenler tam (esaslı) özerk bir Kosova tasavvur etmiş, Genel Sekreter raporları da bu tasavvuru yansıtmıştır. Raporlar, uluslararası toplumu tam özerk Kosova fikrine alıştırmıştır. Tam özerklik vurgusu, süreç bağımsızlıkla sonuçlanmasaydı anlamlı olmayabilirdi. Fakat sürecin bağımsızlık ilanı ile sonuçlanması nedeniyle raporların uluslararası toplumu adeta bağımsızlığa hazırlama işlevini gördükleri düşünülebilir.

23 Mayıs 2005 tarihli raporda da doğrudan veya dolaylı olarak Kosova'nın bağımsızlığını destekleyen hiçbir ifade yer almaz. Fakat öncekilerden farkı olarak bu raporda nihai statünün belirlenmesinin gerekliliği anlatılmaktadır. Bu nedenle rapor, 2006 yılı başında statü görüşmelerinin başlamasına uluslararası toplumun ikna olması bakımından önemli bir belgedir. Yine bağımsızlık ilanından geriye dönüp bakıldığında, statü görüşmelerinin başlamış olması önemli bir eşiktir. Statü görüşmelerinden sonuç alınamayacağına belirginleştiği 2007 yılı sonunda hazırlanan raporda (S/2007/768) ise, tek taraflı bağımsızlık için hazırlanan Arnavutların elini güçlendirecek değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu raporda Genel Sekreter'in *bağımsızlık seçeneğini dışlayacak ifadeler kullanmamış olması* bile, bizatihi bağımsızlık ilanı bakımından önemli bir katkı olarak değerlendirilebilir.

Genel Sekreter raporlarında Mayıs 2005 tarihli raporla belirginleşmeye başlayan anlatımın aslında *özerk Kosova* yaklaşımının terk edilmesinin ilk işareti olduğu ve bu yaklaşımın Viyana görüşmelerinin başarısızlığı sonrasında ise bütünüyle terk edildiği, tek taraflı bağımsızlık ilanından sonra açıkça ortaya çıkmıştır. Nitekim Ban Ki-moon'un bağımsızlık sonrası sunduğu 24 Kasım 2008 tarihli rapor (S/2008/692; GvKn'ne 20 Haziran 2008'de sunulmuştur), tek taraflı bağımsızlık ve yeni Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın benimsenmesi karşısında tarafsız bir tutum sergilemektedir ve UNMIK'in yeni gelişmeye uyum sağlamaya başladığını ifade etmektedir. Raporun Ek-I bölümünde, bölgede görev yapmaya başlayacak olan AB'nin Kosova'daki Adalet ve Polis Misyonu'nun (EULEX) Kosova'nın egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı duyacağı belirtilmektedir. Aynı zamanda Kosova Cumhuriyeti'nin ABD, AB ve NATO ile yakın işbirliğini sürdüreceği de ifade edilmiştir. Böylece bağımsız Kosova Cumhuriyeti'nin dış politikasını dayandırdığı/dayandıracığı güçler de ortaya konmaktadır (S/2008/692: 11).

KAYNAKÇA

ÇAKIR, M. Faruk ve EMİROĞLU, Hüseyin (2007). "Kosova Devlet Olma Yolunda", *Global Strateji*, S. 10, s. 142-149.

ÇAKIR, M. Faruk ve EMİROĞLU, Hüseyin (2009). "Avrupa Sorunlarının Çözümünde AB'nin Liderliği", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, S. 17, s. 85-106.

S/RES/1244, "Security Council Resolution 1244 (1999) on the Situation Relating Kosovo", 10 June 1999, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf?OpenElement>. Erişim tarihi: 10.04.2015.

S/1999/779, "Report of the Secretary-General on the United Nation's Interim Administration Mission in Kosovo", 12 July 1999, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/1999/779 Erişim tarihi: 10.04.2015.

S/1999/1250, "Report of the Secretary-General on the United Nation's Interim Administration Mission in Kosovo", 23 December 1999, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/387/03/IMG/N9938703.pdf?OpenElement>. Erişim tarihi: 10.04.2015.

S/2000/1196, "Report of the Secretary-General on the United Nation's Interim Administration Mission in Kosovo", 15 December 2000, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/798/33/IMG/N0079833.pdf?OpenElement> . Erişim tarihi: 10.04.2015.

S/2004/907, "Report of the Secretary-General on the United Nation's Interim Administration Mission in Kosovo", 17 November 2004, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/606/87/PDF/N0460687.pdf?OpenElement> . Erişim tarihi: 10.04.2015.

S/2005/335, "Report of the Secretary-General on the United Nation's Interim Administration Mission in Kosovo", 23 May 2005, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/339/18/PDF/N0533918.pdf?OpenElement>. Erişim tarihi: 10.04.2015.

S/2007/768, "Report of the Secretary-General on the United Nation's Interim Administration Mission in Kosovo", 3 January 2008 <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/653/48/PDF/N0765348.pdf?OpenElement>. Erişim tarihi: 10.04.2015.

S/2008/692, "Report of the Secretary-General on the United Nation's Interim Administration Mission in Kosovo", 24 November 2008 <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/518/31/PDF/N0851831.pdf?OpenElement>. Erişim tarihi: 10.04.2015.